

ŽRTVA, ŽRTVOVANJE, QURBĀN (قُرْبَانٌ)

Enes KARIĆ

Sažetak

U Kur'ānu se o žrtvovanju, požrtvovnosti i čovjekovom odricanju govori unutar mnogih cjelina ove knjige, koje pozivaju na činjenje dobra. To je jedan opći plan Kur'āna. S druge strane, postoje i jasna ukazivanja Kur'āna na obred žrtvovanja životinja, a dopunski izvori islama (sunnet, itd.) objasnili su taj obred u naglašeno socijalnom smislu (pomaganje siromašnih, ubogih i potrebnih). U ovom radu autor predstavlja tumačenje kur'anskih termina usko vezanih za pojmove žrtve, žrtvovanja ili kurbana. Autor nam donosi uvide u kur'anski tekst, tradiciju Božijeg Poslanika, klasične jezikoslovne komentare Kur'āna, te specijalističke rječnike arapskog jezika koji objašnjavaju značenja ovih termina.

U Kur'ānu se o žrtvovanju, požrtvovanosti i čovjekovom odricanju govori unutar mnogih cjelina ove knjige koje pozivaju na činjenje dobra. To je jedan opći plan Kur'āna. S druge strane, postoje i jasna ukazivanja Kur'āna na obred žrtvovanja životinja, a dopunski izvori islama (sunset, itd.) objasnili su taj obred u naglašeno socijalnom smislu (pomaganje siromašnih, ubogih i potrebnih).

Navod o žrtvi kao žrtvovanoj životinji (koja se naziva *qurbān* - قُرْبَانٌ), nalazi se u suri *Trpeza (al-Mā'idah, V:27)*. K tome, na jednom se mjestu u Kur'ānu (sura *Redovi, aṣ-Šaffāt, XXXVII:107*) žrtvovana životinja naziva *dībḥ* (ذِبْحٌ). Tako se riječ *dībḥ* u kur'ānskom vokabularu može smatrati sinonimom za riječ *qurbān*. Također, sura *Mnogo dobro (al-Kawtar, CVI-II:2)* ukazuje na obred žrtvovanja životinja: فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحِرْ "... pa, klanjaj radi Gospodara svoga, i kolji kurbān!" Ove riječi Kur'āna *wa 'n-har!* (وَأَنْحِرْ) protumačene su u značenju naredbe da oni koji imovinski mogu, takvi trebaju da se pridržavaju obreda prinošenja žrtve, ili klanja *qurbāna*. K svemu tome, kada se kroz nekoliko *āyāta* ili pasaža Kur'āna govori o hodočašću ili hadžu u Mekku, koje pada u vrijeme Bajrama žrtava (turski: *qurbān bayram*, arapski: *īdu l-adhā* - عيد الأضحى -), tada se riječju *hady* (هَدْيٌ) označavaju *qurbāni* koji se prinose u Mekki. Nesumnjivo je da ovdje riječ *hady* nosi značenje *darovane* ili *prinesene žrtve* za vrijeme hadža. Riječ *hady* (هَدْيٌ) u Kur'ānu se spominje sedam puta, od toga nekoliko puta se ova vrsta *qurbāna* navodi kao kompenzacijski čin ukoliko (i ako) hodočasnik nije izvršio važne obrede hadža. (O ovome šire u djelima koja govore o hadžu i hadžskim obredima).

Mnogi jezici imaju svoje nazive za *qurbān* ili obredno žrtvovanu životinju. Na primjer, na hebrejskom *korbān*, na engleskom *sacrifice* i *offering*, na ruskom *жертва*, na njemačkom *Opfer*, na latinskom *sacrificium*... to jest ono što se prinosi Bogu (...*quod offertur Deo*), sve te riječi odreda prevode arapsku riječ *qurbān* (قُرْبَانٌ).

Opće značenje riječi *qurbān* (قُرْبَانٌ) znači približavanje [Bogu]. U obrednom jeziku islama *qurbān* se obično navodi u značenju *obredno žrtvovana životinja*, to značenje svoje ishodište ima u pradaвноj semitskoj vjerskoj ustanovi prinošenja žrtve kao načina "približavanja Bogu". Naime, i arapski trilater *qaruba* (قَرُبَ) - *yaqrubu* (يَقْرُبُ), *sām* ili u svojim izvedenicama, nosi i zna-

čenje "približavanja Bogu". Kur'ān to značenje *qurbāna* kao *približavanja Bogu* pokazuje, ili na njega aludira, na nekoliko mjesta. Recimo, sami mnogobošci ili višebošci o kojima Kur'ān govori smatraju da ih "njihovi idoli/kumiri/kipovi približavaju Bogu". Sūra *az-Zumar (XXXIX:3)* jasno navodi tvrdnju višebožaca: مَا تَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرَّبُوا إِلَيْهِمْ - "Ne robujemo mi njima [kipovima/kumirima] osim da nas što više Bogu *približe!*" Posve je jasno iz ovog i mnogih drugih mjesta u Kur'ānu da se na takvo višebožačko posredništvo između čovjeka i Boga gleda sa jasnim odbijanjem i gnušanjem.

Obrađujući riječ *qurbān* Ar-Rāgib al-Iṣfahānī ima u vidu značenje *približavanja Bogu*. Naime, on definira riječ *qurbān* ovako: وَ الْقُرْبَانُ مَا يُقْرَبُ بِهِ إِلَى اللَّهِ - (*wa l-qurbānu mā yutaqarrabu bihī ilallāh*) - "*Al-Qurbān* je ono čime se približava(mo) Bogu".

Potom Al-Iṣfahānī kaže da je riječ *qurbān* u "uobičajenom saobraćanju/sporazumijevanju postala ime za žrtvu Bogu koja je, zapravo, žrtvovana životinja. Množina od riječi *qurbān* je *qarābīn*..."

وَ صَارَ فِي التَّعَارُفِ إِسْمًا لِلنَّسَبِكَ الَّتِي هِيَ الدَّيْحَةُ وَ جَمْعُهُ قَرَابِئٌ

Intencija *približavanja Bogu*, koja se kroz varijacije i izvedenice iz korijena *qaruba* (قَرُبَ) - *yaqrubu* (يَقْرُبُ) posve jasno vidi na mnogim stranicama Kur'āna, također je jasno uočljiva i unutar tri izravne i jedine upotrebe riječi *qurbān* (قُرْبَانٌ) na stranicama Kur'āna.

Znakovit spomen riječi *qurbān* (u *al-Mā'idah, IV:27*) u vezi je sa utemeljenjem pradavnog obreda prinošenja žrtve "dvojice sinova Ademovih", zapravo prve braće koji su se pojavili na samom praiskonu čovječanstva. Koliko se vidi iz tekstualne evidencije Kur'āna, *obred prinošenja žrtve u ime Boga* jeste prvi obred koji se uopće spominje u vezi sa sinovima prvog čovjeka (Adema, praoca čovječanstva). U *IV:27.*, kaže se posve određeno:

وَأْتَلُ عَلَيْهِمْ تَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقْبِلُ مِنْ أَحَدِهِمَا وَمَ يُقْبَلُ مِنَ الْآخَرِ

„I pripovjedi/kaži im pripovijest o dvojici sinova Ademovih, onako kako jest, kad su njih dvojica žrtvu prinijeli, od jednoga primljena bī, a od drugog ne bī primljena!“

Sa ove stranice Kur'āna vidimo da se *qurbān* povezuje sa *štovanjem Boga*, naime, Bog prima *qurbān* ili žrtvu samo od onih bogobojaznih (*innamā yataqabbalallāhu mina l-muttaqīn*). Dakle, uz obred žrtve ili žrtvovanja izravno se spominje bogobojaznost, odnosno bogobojazni ljudi (*al-muttaqūn* od *at-taqwā*). Dvojica Ademovih sinova (*ibnay ādama* - ابْنَيْ آدَمَ) porječkali su se, onaj od kojeg *qurbān* nije bio primljen nasrnuo je na svoga brata i – ubio ga. (O ovom prvom ubojstvu koje je, zapravo, bratoubojstvo, govorićemo u odrednici *Djeca Adema*). Napominjemo da je, prema ovoj stranici Kur'āna, svako ubojstvo do kojeg je kasnije došlo među ljudima, među čovječanstvom, zapravo – bratoubojstvo). Osim toga, kao i Stari Zavjet, i Kur'ān u ovom sporu Ademovih sinova oko rezultata prihvatanja *žrtvovane životinje*, potvrđuje nepovredivost *čovjekovog života*. Na drugim mjestima u ovom *Enciklopedijskom leksikonu Kur'āna* o tome govorimo šire, sada samo podsjećamo da je institucijom obrednog žrtvovanja životinja *animalni svijet dijelom uveden u čovjekovo vjersko i religijsko revnovanje i ponašanje*. Naime, predmnijeva se da se samim žrtvovanjem *qurbāna* (ili određene životinje: krave, deve, ovce, koze...) štiti ljudski život, pomažu nevoljni i siromašni, itd.

Drugo izravno oslovljavanje *qurbāna* u Kur'ānu vidljivo je u suri *Āli 'Imrān* (III:183), ovaj spomen tiče se jevrejske svete povijesti ili tzv. žrtava paljenica. Riječi Kur'āna:

إِنَّ اللَّهَ عَاهَدَ إِلَيْنَا أَلَّا نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ حَتَّىٰ يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُ

„Bog je nama zapovijedio da ni u jednoga poslanika ne vjerujemo mi sve dok poslanik nama žrtvu ne donese koju će vatra progutati!“

– odnose se, prema Ibn Kaṭīru (I:566), na jedno mnijenje drevnih jevreja o tome da je čudotvorni i nadnaravni znak davnih jevrejskih proroka bio i taj da je žrtva ili žrtvovana životinja (*qurbān*) bila primljena samo od onih sljedbenika toga poslanika kojima se pojavi čudotvorna vatra s neba i proguta tu njihovu prinesenu žrtvu...

... حَتَّىٰ يَكُونَ مِنْ مُعْجَزَاتِهِ أَنَّ مَنْ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ مِنْ أُمَّيَةِ فَتَقْبَلَتْ مِنْهُ أَنْ تَنْزِلَ نَارٌ مِنَ السَّمَاءِ تَأْكُلُهَا

Az-Zamahṣarī (I:476) tvrdi da je ovo čudo (da *vatra guta prinesenu žrtvu*, tj. obredno žrtvovanu životinju), navodno, bilo svojstveno jevrejskim vjerovjesnicima...

... كَمَا كَانَ أَنْبِيَاءُ بَنِي إِسْرَائِيلَ تَلْكُ آيَتُهُمْ ...

U vezi sa dvojicom Ademovih sinova Ismā'īl Haqqī Burūsawī (II:379) navodi mnoge legende i predanja, neka od njih bave se institucijom i obredom *qurbāna*. Burūsawī smatra da je već tada ustanovljena “žrtva paljenica“, odnosno pojava vatre kao čuda posredstvom kojeg se znalo čija žrtva je primljena od Boga, a čija je odbijena. Vatra koja se pojavljivala sa neba bila je bijela, bez dima... Ako se vatra ne bi pojavljivala, to je značilo da *qurbāni* (žrtvovane životinje) nisu primljeni, te bi ih pojele ptice i zvijeri...

... فَتَزَلَّتْ نَارٌ مِنَ السَّمَاءِ بِيضَاءٍ لَا دَخَانَ لَهَا فَأَكَلَتْهُ ... وَكَانَتْ الْقَرَابِيُّ إِذَا كَانَتْ مَقْبُولَةً تَزَلَّتْ مِنَ السَّمَاءِ نَارٌ فَأَكَلَتْهَا وَ إِنْ لَمْ تَكُنْ مَقْبُولَةً لَمْ تَنْزِلِ النَّارُ وَ أَكَلَتْهَا الطَّيْرُ وَ السَّبَاعُ ...

Treći spomen riječi *qurbān* u Kur'ānu u vezi je sa mnogobožačkim ili višebožačkim vjerovanjem da im njihovi kumiri i kipovi pomažu da se približe (*qurbānan*) jednom jedinom Bogu. U vezi s tim u Kur'ānu se sa sarkazmom pita:

فَلَوْلَا نَصَرَهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا آلِهَةً * بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ

„Pa zašto im nisu pomogli oni koje su oni mimo Boga uzimali, da im budu posrednici približitelji [*qurbānan*] i bogovi? Nisu, već su od njih iščezli.“

Šire gledano, na stranicama Kur'āna svrha, smisao i mnoga značenja žrtve i žrtvovanja pomalaju se na mnogim područjima.

Žrtvovanje, požrtvovnost, ulaganje imetka i života *u ime Božije* – sve su to česti i veoma snažni motivi Kur'āna. Božija Riječ sa stranica Kur'āna često oglašava poziv da se čovjek žrtvuje radi Njega. Štaviše, na jednom se mjestu u Kur'ānu (*at-Tawbah*, IX:111) tvrdi kako Bog sa ljudima “sklapa pogodbu žrtvovanja“ koja je veoma jednostavna:

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ هُمْ الْجَنَّةَ

„Bog je zbilja od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove, a za to njima – džennet/raj pripada!“

Ima još nekoliko mjesta u Kur'ānu gdje se ovakvim i sličnim bodrenjem pridobija ljude da

pristanu pomagati Božiju svrhu i cilj, i da sve što imaju stave na raspolaganje potrebama vjere koju vjeruju. Takva mjesta Kur'āna zahtijevaju posebna tumačenja, objavljena su uglavnom u posebnom kontekstu, u Medini, kad su muslimani bili u teškom stanju, kad su bili napadani od mnogobožackih armija i njihovih saveznika.

Protumačen u tom iznimnom kur'ānskom kontekstu bodrenja, islam (u značenju čovjeka *predanosti* Bogu, kao i predanosti svih svjetova Bogu) može se opisati kao svojevrsni čovjekov prijegor i žrtvovanje u ime Boga. S druge strane, u Kur'ānu nigdje ne možemo otkriti i obrnuti odnos, to jest *Božansko žrtvovanje* i *Božansko stradanje* radi čovjeka. Kur'an nigdje, ni u jednoj aluziji, ne spominje "trpljenje Božije", "tjeskobu Božiju", "smrt Boga", "žalovanje Božije" ili "stradanje Božije" radi čovjeka ili radi nekih drugih Njegovih stvorenja. Bog Kur'āna ne dovodi se ni u koju vezu s takvim antropomorfnim sintagmama. Tu se posve jasno vidi kako Kur'an nasljeđuje koncepciju Moćnoga, Neovisnoga i Neprikosnovenoga Boga, o kakvom se govori i u *Tawrātu* (ili Starom Zavjetu) koji je primio Mūsā, a.s. Ukratko, opći dojam koji se u vezi sa temom žrtve i žrtvovanja stiče iz sveukupne poruke Kur'āna može se sažeti riječima: Čovjek treba slušati Boga, i koliko može žrtvovati se na Božijem Putu, a, zauzvrat, samo Božansko stvaranje čovjeka popraćeno je Božanskom milošću, ne i Božanskim žrtvovanjem. Ta poruka milosti, atmosfera milosti prema čovjeku (i svim Božijim stvorenjima), vidljiva je u dojmljivom kur'ānskom kazivanju o Ibrāhīmovoj, a.s., odluci da žrtvuje svoga sina. Podsjećamo tek nakratko: Motiv žrtve i obrednog žrtvovanja u Kur'ānu se posebno spominje u vezi sa navedenom parabolom o dvojici Ademovih sinova, a potom i u jednoj paraboli o Ibrāhīmu, a.s., i njegovom snu u kojem mu je zapovijedeno da žrtvuje svoga sina (komentatori Kur'āna spominju da je onaj žrtvovani ili *ad-dabiḥ* - الدَّبِيحُ - Ismā'īl, a.s., ali ima komentatorskih mišljenja i da je to bio Ishāq, a.s.).

Ovim dolazimo do sūre *Redovi* (*aṣ-Ṣāffāt*, XXXVII:102. i dalje).

فَبَشِّرْهُنَّ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ ﴿١٠١﴾ فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَىٰ * قَالَ يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ * سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ

„I obradovasmo ga (Ibrāhīma) dječakom blagim.

Pa kad je stasao da mu je i u poslu pomagao, on (Ibrāhīm) reče:

«O sinko moj! Doista sam u snu vidio da bih te zbilja zaklati trebao!

Pa šta ti misliš?»

A on (sin) reče: «O moj oče! Čini šta ti se naređuje,

naći ćeš da sam ja, ako Bog dā, međ' strpljivima!»

Prema Kur'ānu, i Ibrāhīm i njegov sin predaše se Božijoj zapovijedi, sin je trebao biti žrtvovan. Ali, sura *aṣ-Ṣāffāt* kazuje sljedeće:

فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّىٰ لِلْجَبِينِ ﴿١٠٣﴾ وَتَادِيَتَاهُ أَنْ يَا إِبْرَاهِيمَ ﴿١٠٤﴾ قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا * إِنَّا كَذَلِكَ بَحْرِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٠٥﴾ إِنَّ هَذَا لَمَوْءَدُّنَا * فَذَرْنَاهُ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ ﴿١٠٦﴾

„I kad se njih dvojica predaše,

a on (Ibrāhīm) ga čelom k zemlji prisloni, zovnusmo ga mi: «O Ibrāhīme!

San svoj obistinio si!»

Zbilja, dobročinitelje tako nagrađujemo Mi!

I kurbanom (*dibḥ*) velikim ga iskupismo, i spomen dobar među pokoljenjima potonjim ostavismo!»

Također, tu se spominje i spremnost Ibrāhīmova sina da bude žrtvovan (radi Boga). Međutim, Bogu je bila dovoljna sama njihova odluka i spremnost, nije došlo do žrtvovanja ljudi, islam tu praksu strogo ukida. Kur'an i na ovom primjeru obznanjuje mogućnost isкупljenja: -وَفَدَيْنَاهُ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ- "I kurbanom velikim ga [sina Ibrāhīmova] iskupismo". Na ovom mjestu kurbān (*qurbān*) se u kur'ānskom arapskom označava riječju *dibḥ* (ذَبْحٌ), doslovno – žrtvovana, to jest *zaklana životinja*.

U vezi sa korijenom *d-b-h* (ذ ب ح) koji se u Kur'ānu nekada spominje i u vezi sa žrtvovanjem životinja, parabola o kravi, jevrejima i Mūsāom, a.s., je iznimno važna (usp. suru *Krava*, *al-Baqarah*, II:67-73):

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً

„I kada Musa reče narodu svome: «Bog vam zbilja naređuje da kravu zakoljete...»

Iz kur'ānskog ulomka *an tadbaḥū baqaratān* ("da kravu zakoljete") vidi se da se radilo o nekoj vrsti *qurbāna* ili žrtvovane životinje. Naime, iz cijele parabole (II:67-73) doznaje se da se posredstvom dijela žrtvovane krave trebalo

otkriti ko je počinitelj jednoga ubojstva, itd. I ovdje vidimo motiv koji povezuje ljudski život (ili smrt), s jedne, i vjerom propisano ili obredno žrtvovanje životinje, s druge strane.

Također, izbavljajući instituciju *qurbāna* (obredne žrtve) iz mnogobožackih obreda, na stranicama Kur'āna strogo se zabranjuje jesti meso mnogobožackih *qurbāna* ili meso životinje koja je žrtvovana na žrtvenicima kumira, idola (*wa mā ḍubiha 'alā n-nuṣubi*). U suri *Trpeza (al-Mā'idah, V:3)* jasno se razgllašava:

وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ

“[Zabranjeno vam je jesti životinju] koja je na žrtvenicima žrtvovana.“

Uzme li se u obzir cjelina kur'ānskih kazivanja o *qurbānu*, *ḍibhu*, *hadyu*, itd., kao i propisi koji se o *qurbānu* nalaze u sunnetu, raspoznajemo nekoliko glavnih poruka:

- Čovjek treba samoprijegorno raditi na putu dobra, pravde, vrjednota, istine,
- Zabranjeno je žrtvovanje ljudi (ta praksa je bila poznata u mnogobožackim religijama),
- Zapovijeda se klanje *qurbāna* (tj. klanje domaćih životinja: krava, ovaca, deva, koza, čija je konzumacija dopuštena pripisima vjere),
- Svrha klanja *qurbāna* treba biti u dobru koje se sastoji u darivanju mesa i u pomaganju siromašnih, ubogih, onih koji su potrebni tuđe pomoći.

Sam Kur'ān jasno poručuje o *qurbānima*:

لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومَهَا وَلَا دِمَائُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَىٰ مِنْكُمْ

„Ni njihovo meso, ni njihova krv, zbilja, ne stižu do Boga, Ali stiže do Njega bogobožnost vaša.“

LITERATURA:

1. Burūsawī, Ismā'īl Ḥaqqī Burūsawī, *Rūḥu l-bayān*, Istanbul, 1421 (H.)
2. *Der Koran (arabisch – deutsch)*, Aus dem Arabischen von (s arapskog preveo) Max Henning, Cagri Yayinlari, Istanbul, 2009.
3. Georgii Wilmhelmi Freytagii, *Lexicon Arabico Latinum*, I svezak, Librairie du Liban, Bejrut, 1975.
4. Ibn 'Arabī, Muḥyuddīn Ibn 'Arabī, *Tafsīru Ibn 'Arabī*, Kairo/Bejrut (?), 1968.
5. Ibn Kaṭīr, al-Ḥāfiẓ 'Imāduddīn Abī l-Fidā' 'Ismā'īl, *Tafsīru l-qur'āni l-'azīm*, I-IV, Kuwait, 1996.
6. Isfahānī, ar-Rāgib al-Isfahānī, *Mu'ğamu mufradāti alfāzi l-qur'ān*, Bejrut, 1972.
7. Kračkovski, I. J., КОРАН, Dušanbej, 1990.
8. Qurṭubī, Abū 'Abdillāh Muḥammad ibn Aḥmad al-Anṣārī al-Qurṭubī, *Al-Ġāmi'u li aḥkāmī l-Qur'ān*, Bejrut, 1988.
9. Qāšānī, 'Abd ar-Razzāq al-Qāšānī, *Kitābu iṣṭilāḥāti ṣ-ṣūfiyyah*, izd. the Octagon Press LTD, London, 1991.
10. Quṣayrī, al-Quṣayrī, *Laṭā'ifu l-iṣārāt*, izd. Dāru l-kutubi l-'ilmiyyah, Bejrut, 2007.
11. Tarīf al-Ḥālidi, *al-Inḡilu bi riwāyati l-muslimīn* (الإنجيل برواية المسلمين), izd. Dāru n-nahāri li n-našri, Bejrut, 2004.
12. *The Meaning of the Glorious Koran*, An explanatory translation, preveo Mohammed Maramaduke Pickthall, Penguin Group, London (bez godine izdanja).
13. *The Quran*, translated by Maulana Wahididdin Khan, edited by Farida Khanam, Goodword Books, New Delhi, 2012.
14. Zamaḥṣarī, 'Umar az-Zamaḥṣarī, *al-Kašāfu 'an ḥaqā'iqi tanzili wa 'uyūni l-aqāwili fi wuḡūhi t-ta'wili*, Bejrut, 2001

Summary الموجز

SACRIFICE, SACRIFICING, QURBAN الضحية، التضحية، الأضحية (القربان)

Enes Karić أنس كاريتش

Many sections of Qur'an speak about sacrifice and call for good deeds. This is a general aspect of Qur'an. On the other hand, there are also clear indications of animal sacrifice in Qur'an, and additional sources of Islam (Sunnah etc) explain this ritual mainly in social sense (helping the poor and needy). This paper offers an interpretation of Qur'anic terms tightly connected to the terms of sacrifice, sacrificing and Qurban. The author provides insight in text of Qur'an, tradition of the Messenger of God, classical linguistic commentaries of Qur'an and specialized Arabic dictionaries which explain the meanings of these terms.

تتحدث سور كثيرة في القرآن الكريم عن التضحية وبذل الإنسان لما يملك، متضمنة تشجيعاً للإنسان على فعل الخير. وهذا من الخطط العامة في القرآن الكريم، ومن جهة ثانية، يوجد في القرآن الكريم إشارة صريحة إلى شعيرة التضحية بالحيوانات، بينما تبين مصادر الإسلام الأخرى (السنة النبوية وغيرها) تفاصيل هذه الشعيرة مع التركيز على الجانب الاجتماعي (مساعدة الفقراء والمساكين والمحنتاجين). يقدم الكاتب في هذا المقال تفسيراً للمفردات القرآنية ذات الصلة الوثيقة بالضحية أو التضحية أو القرбан. ويطلعنا الكاتب على النص القرآني، والسنة النبوية الشريفة، والتفاسير التقليدية للقرآن الكريم، ومعاجم اللغة العربية المتخصصة التي توضح معاني هذه المفردات.